

Ewa Piwowska

Rysunkowe obrazowanie bryły przez dzieci w wieku 3–6 lat – doniesienie z badań

Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika 12, 111-119

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Piwowska*

RYSUNKOWE OBRAZOWANIE BRYŁY PRZEZ DZIECI W WIEKU 3–6 LAT – DONIESIENIE Z BADAŃ

RYS PROWADZONYCH DO WSPÓŁCZESNOŚCI BADAŃ RYSUNKÓW DZIECIĘCYCH

Rosnące w drugiej połowie XIX wieku zainteresowanie twórczością rysunkową dzieci i młodzieży spowodowało, że podjęto nad nimi badania, które w pierwszym okresie (1880–1920) miały charakter opisowy. Ich prekursorami w odniesieniu do dziecięcych prac i osobami wskazującymi, że prace plastyczne dzieci mogą być źródłem studiów psychologicznych, byli dwaj badacze E. Cooke (1885) i C. Ricci (1887). Okres natężonych i zróżnicowanych badań prowadzonych przez wielu naukowców zajmujących się psychicznym rozwojem dzieci (E. Barnes – 1893; G. Kerschensteiner – 1905; kontynuator badań K. Lamprechta S. Levinstein – 1905; E. Claparède – 1907; G. Kröttsch – 1907; G.H. Luquet – 1913; H. Manuel – 1919 i inni) dotyczył głównie bogatego materiału gromadzonego w określonym przedziale czasowym albo zbieranego w różnych środowiskach, takich jak: przedszkole, szkoła, dom (Hornowski, 1982, s. 9–16). Poddawany był głównie analizie treściowo-literackiej, natomiast w niewielkim stopniu opierał się na metodzie diagnostycznej, stąd:

analiza formalna była jednostronna i subiektywna, wywodziła się z naturalistycznych przesłanek do plastyki (Popek, 1985, s. 14).

Nowy okres, wynikający z dużego zainteresowania i prowadzonych wcześniejszych badań rysunków dziecięcych, przypada na lata 1921–1940. Stosowane w tym czasie pomiary psychometryczne charakteryzowała większa dokładność i jakość. Do przełomowych publikacji w tym okresie należy opracowanie angielskiego psychologa C. Burta (1921), wskazujące okresy i fazy rozwojowe rysunków dzieci i młodzieży. Ciekawe badania nad procesami intelektualnymi odwzorowanymi w rysunkach dzieci (test „Narysuj człowieka”) prowadził również F. Goodenough, który zapoczątkował kolejne testy analizy rysunków (np. D.B. Harris, H.M. Fay, P.G. Weil) (Hornowski, 1982, s. 17–18, 22–23, 79–81). W Polsce interesujące badania, do których również dzisiaj odnosi się wielu badaczy rysunków dziecięcych, prowadził S. Szuman (1927).

* Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie.

Wyznaczył on etapy rozwoju rysunków dzieci i młodzieży oraz dodatkowo dostrzegł związek między treścią prac plastycznych a życiem psychicznym ich twórców. Spośród wielu badaczy problemu na szczególną uwagę zasługuje znany w naszym kraju V. Lowenfeld (1939), który przeprowadził i opisał szczegółową analizę dziecięcych prac plastycznych, a następnie ją usystematyzował (Hornowski, 1982, s. 19–21).

Kolejny, liczony od 1940 roku okres, który zgodnie z nową koncepcją interpretacji rysunków, traktowanych jako odzwierciedlanie różnorodnych przeżyć psychicznych czy też wyrazu osobowości, charakteryzował się stosowaniem badań metodą projekcyjną. Była ona przez wielu psychologów wykorzystywana do użytkowania m.in. informacji dotyczących wrażliwości (J. Buck – 1948: test Dom–Drzewo–Człowiek) czy pomiaru relacji wewnętrznych w oparciu o rysunek rodziny (M. Porot – 1954). Licznie w tym okresie powstające testy i metody projekcyjne, wykorzystując jako narzędzie pomiaru rysunek o tematyce: rodziny, człowieka, drzewa, domu i innych, przybierały coraz solidniejsze, bardziej pogłębione podstawy naukowe (Wallon, Cambier i Engelhart, 1993, s. 107 Cambier, A. i Engelhart 111).

Wcześniejsze badania, prowadzone na przykład przez S. Szumana, stały się generatorem nowych, prowadzonych po drugiej wojnie światowej przez m.in.: N. Bobieńską (1958), J. Cybulską-Piskorek (1976), A. i M. Foltys (1969), M. Parnowską-Kwiatowską (1960). W ostatnim ćwierćwieczu badania oparte na rysunkowym materiale a ukierunkowane na rozwój psychiczny dzieci i młodzieży prowadzili na przykład: W. Limont (1994), H. Krauze-Sikorska (1998), S. Popek (1985, 1999), B. Hornowski (1988), U. Szuścik (2006) i inni. Spośród zagranicznych badaczy, których opracowania ukazały się w Polsce, można wymienić: R. Glotona i C. Clero (1985), P. Wallona, A. Cambier i D. Engelharta (1993), R. Fleck-Bangert (2002).

OPIS PROCEDURY BADAWCZEJ

Prowadzone już od ponad stu lat badania nad twórczością dzieci głównie koncentrowały się na rysunkach powstających w oparciu o wiedzę zarejestrowaną w pamięci. Zapis ten oraz wyobrażenia młodego twórcy stawały się materiałem badawczym (szczególnie w pierwszym i drugim okresie) podejmowanych analiz naukowych. Ten rodzaj prowadzonych badań, traktowanych jako bazowy materiał źródłowy, stał się podstawą do poszerzenia go o analizę zapisów graficznych obiektów bezpośrednio obserwowanych przez dzieci. Stąd celem obecnie podjętego postępowania badawczego o pilotażowym charakterze było ustalenie sposobów i umiejętności rejestrowania za pomocą graficznego zapisu bezpośrednio obserwowanych przez dzieci przedmiotów, którymi były bryły: sześcian, kula i ścięty stożek. W niniejszym artykule analizie ilościowej i jakościowej poddany zostanie tylko jeden z rysowanych przez dzieci 3–6-letnie obiektów – odwrócony stożek ścięty o podstawie koła (naczynie). Odpowiedni materiał zebrany został podczas zadania polegającego na narysowaniu

poddanych bezpośredniej obserwacji jednakowych przedmiotów, ustawionych przed każdym z dzieci*. Zgromadzone rysunki poddano następnie analizie pod kątem: płaskich i przestrzennych ujęć obserwowanych obiektów, wykorzystywania środków wyrazowych, takich jak kontur i plama barwna oraz stosowania perspektyw (rentgenowska-prześwielająca, topograficzna) przez poszczególne grupy wiekowe dzieci. Istotnym dla prowadzonego postępowania badawczego było poszukanie odpowiedzi na pytanie: jakie etapy można wyodrębnić w tworzonych przez dzieci zapisach graficznych bryły (ścięty stożek), która była bezpośrednio obserwowana.

DONIESIENIE Z BADAŃ

Poznanie jako działalność ukierunkowana na zdobycie wiedzy o świecie i rządzących nim prawach „opiera się na wrażeniach, spostrzeżeniach i wyobrażeniach, którym to czynnikom zawdzięcza bezpośrednią więź z rzeczywistością, na myśleniu, które polega na uogólnieniu danych o obiektach rzeczywistych i związkach między nimi, oraz na sprawdzeniu i stosowaniu wyników myślenia” (Okoń, 1986, s. 222). Dla tego procesu doskonalenie czynności postrzegania rzeczywistości, na przykład przez systematyczne ćwiczenia, ma istotne znaczenie dla tworzącej się w umyśle wiedzy (symboliczny zapis struktur poznawczych). Ukierunkowane, celowe i systematyczne czynności spostrzegania na przykład przedmiotów, wpływają na usprawnienie procesów analizy i syntezy w obrębie ośrodkowej części analizatora wzrokowego u człowieka. Stąd już od najmłodszych lat prowadzone są z dziećmi zajęcia aktywizujące zmysł wzroku. Obserwacja i analiza znajdujących się w najbliższym otoczeniu obiektów sprzyja doskonaleniu się tej formy percepcji.

Prowadzone badania opierały się na analizie materiału pochodzącego z obserwacji bryły znajdującej się w polu widzenia dzieci. Zapis graficzny kształtu przedmiotu stał się przedmiotem analizy i wynikających z niej wniosków.

Tab. 1. Sposoby rysowania obserwowanego przedmiotu – naczynie o kształcie ściętego stożka

Naczynie o kształcie ściętego stożka	3-latki		4-latki		5-latki		6-latki	
Pojedynczy kształt zbliżony do elipsy	2	4,8%	17	32,1%	8	14,0%	1	1,1%
Przedstawienie płaskie: prostokąt, trapez równoramienny	1	2,4%	16	30,2%	35	61,4%	54	58,1%
Przedstawienie przestrzenne – brak konsekwencji	2	4,8%	5	9,4%	13	22,8%	22	23,7%

* Materiał badawczy: 245 rysunków dzieci w wieku 3–6 lat.

Naczynie o kształcie ściętego stożka	3-latki		4-latki		5-latki		6-latki	
	Przedstawienie przestrzenne – częściowa konsekwencja	0	0,0%	0	0,0%	1	1,8%	15
Przedstawienie przestrzenne – zachowana konsekwencja	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,1%
Okres bazgroły	37	88,1%	15	28,3%	0	0,0%	0	0,0%

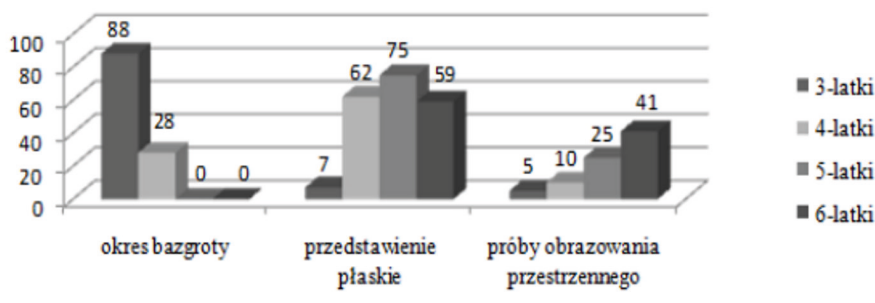
Źródło: opracowanie własne.

Analiza materiału badawczego (tabela 1), jakim były graficzne przedstawienia obserwowanego stożka ściętego o podstawie koła (naczynie), umożliwiła wskazanie charakterystycznego dla dzieci 3–6 letnich ich obrazowania. Wśród dzieci 3-letnich zdecydowana większość, a wśród 4-latków około co czwarty badany kreślił poddane większej lub mniejszej kontroli wzrokowo-manualnej linii. Dzieci te, zgodnie z etapem bazgroły, bez widocznego związku ze stojącym przed nimi przedmiotem rysowały chaotyczne linie (często w różnych kierunkach) lub bardziej albo mniej kształtne figury geometryczne (najczęściej koła). Innym sposobem prezentowania przez dzieci przedmiotu był pojedynczy, zbliżony do kształtu elipsy element, jakby wskazujący miejsce i obecność na płaszczyźnie kartki obserwowanej bryły. Takie jej ukazywanie najczęściej występowało w pracach plastycznych dzieci 4-letnich (32,1%) i sukcesywnie w starszych rocznikach ustępowało innym obrazowaniom. Do tego rodzaju płaskiego przedstawiania bryły zaliczyć należy również kształt prostokąta, a nieco później trapezu równoramiennego, które pojawiły się jako kolejna forma graficznego zapisu. Ten sposób rysowania obserwowanej bryły stosuje większość dzieci 5–6-letnich (z tendencją nieznacznie malejącą). Na uwagę zasługuje fakt, że w tych grupach wiekowych około co 4 badany dostrzega i podejmuje próbę ukazania trzeciego wymiaru bryły. Najczęściej brak konsekwencji w ukazywaniu jej przestrzenności jest rezultatem działalności rysunkowej. W tych ujęciach górna krawędź naczynia rysowana jest jako koło (widzenie z lotu ptaka), a linia podstawy jako prosta (widzenie boczne), pomimo usytuowania przedmiotu, przy którego obserwacji zachowany jest pewien kąt widzenia (uzależniony od wzrostu obserwatora). Kolejny sposób, obecny w rysunkach około co szóstego dziecka 6-letniego, zachowuje częściową konsekwencję ukazywania kształtu ściętego stożka, a więc widoczny owal (już nie koło) wyznaczający górną jego krawędź lub łuk (występuje rzadziej) określający kształt podstawy. Zachowanie zasad przestrzennego zapisu graficznego obserwowanej bryły, a więc widoczna konsekwencja w przedstawieniu trzeciego wymiaru obserwowanego obiektu, wystąpiła w tej grupie wiekowej tylko w jednym przypadku.

Dane z ryciny 1, będącej podsumowaniem danych dotyczących płaskiego i podejmowanych prób przestrzennego obrazowania obserwowanego przez dzieci przedmiotu, wskazują na wyraźną dominację ujęć płaskich w grupie 4-latków. Natomiast w 6-latkach, obok nadal niewiele ponad połowy obrazowań płaskich, dość duży, bo 41% zbiór rysunków stanowią próby ukazania przez dzieci trzeciego wymiaru znaj-

dużą się w polu widzenia bryły. Na tej podstawie można wnioskować, że w badanej grupie dzieci przeważają płaskie ujęcia obserwowanej bryły, jednak od 5 roku życia obserwuje się dynamicznie rosnącą liczbę zapisów graficznych, w których wyraźnie rośnie potrzeba wskazania trzeciego wymiaru (brak konsekwencji) obserwowanego obiektu.

Ryc. 1. Przedstawienia płaskie i próby ukazania przestrzenności obserwowanego obiektu

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym celem badań było ustalenie wieku, w którym dzieci obok konturu wprowadzają plamę barwną, by zobrazować obserwowany obiekt (tabela 2). Jak pokazują dane uzyskane na podstawie analizy rysunków bryły, samym konturem operuje zdecydowana większość dzieci 3-letnich (w sumie – z okresem bazgroty – około 93%) i połowa mniej 4-latków. Z wiekiem dzieci coraz rzadziej sięgają po kontur jako samodzielnie (tj. bez plamy barwnej) występujący środek wyrazu plastycznego. Płaszczyzna barwna częściowo wypełniająca linię obwodzącą kształt obserwowanego przedmiotu najczęściej obecna jest w rysunkach około co czwartego 5-latka. W pozostałych rocznikach taki zestaw obserwuje się u niewielkiej grupy dzieci. Najpełniejszy obraz przedmiotu o kształcie stożka, którego kontur całkowicie wypełnia plama barwna, tworzy większość 5-latków i prawie wszystkie 6-latki.

Tab. 2. Stosowanie konturu i plamy barwnej

Stosowanie konturu i plamy barwnej	3-latki		4-latki		5-latki		6-latki	
Tylko kontur	10*	23,8%	22*	41,5%	7	12,3%	0	0,0%
Kontur częściowo wypełniony plamą barwną	2	4,8%	8	15,1%	14	24,6%	8	8,6%
Kontur całkowicie wypełniony plamą barwną	1	2,4%	14	26,4%	36	63,2%	85	91,4%
Okres bazgroty	29	69,0%	9	17,0%	0	0,0%	0	0,0%

* dane liczbowe i procentowe nie uwzględniają okresu bazgroty.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza materiału badawczego pozwala wnioskować, że dwa najmłodsze roczniki dzieci najchętniej operują konturem, choć już ponad 40% czterolatków ma potrzebę częściowego lub całkowitego wypełniania konturu plamą barwną. Dominującą grupą w dwóch starszych rocznikach są dzieci, które operując konturem, wypełniają go w całości plamami barwnymi.

Tab. 3. Obecność perspektywy rentgenowskiej w rysunku

Zastosowanie perspektywy rentgenowskiej – rysunek naczyń z łyżeczką	3-latki L = 42		4-latki L = 53		5-latki L = 57		6-latki L = 93	
Widoczne wewnątrz – prześwitujący spód	0	0,0%	5	9,4%	3	5,3%	7	7,5%
Widoczna łyżeczka wewnątrz	2	4,8%	13	24,5%	5	8,8%	16	17,2%
Razem	2	4,8%	18	34,0%	8	14,0%	23	24,7%

Źródło: opracowanie własne.

Kolejny problem badawczy dotyczył przedstawienia naczyń, w którym umieszczona była łyżeczka. Literatura opisująca rozwój rysunków dzieci wskazuje ujęcie rentgenowskie, zwane też prześwietlającym (Lovenfeld i Brittain, 1977, s. 94–96; Trojanowska, 1983, s. 77), jako umiejętność ukazywania tego, co zawiera wewnątrz, i tego, co widać na zewnątrz jakiegoś obiektu, a nawet postaci, na których temat dzieci posiadają istotną dla nich wiedzę. Jednak w prowadzonych od ponad 140 lat badaniach i publikacjach opisujących rozwój rysunków dzieci, wiedza o nich pochodzi z tematów realizowanych w oparciu o przywołane przez dzieci z pamięci obrazy.

Podjęty w niniejszych badaniach problem dotyczył ustalenia sposobu rysowania podlegającego bezpośredniej obserwacji naczyń i umieszczonego w nim przedmiotu (łyżeczki), którego niewielki fragment był widoczny dla patrzącego. Analiza materiału badawczego (tabela 3) pozwoliła zauważyć, szczególnie w grupie 4-latków, obecność widzenia rentgenowskiego – tak jakby obiekt był przezroczysty. Decydowały o tym dwa obrazowania: widoczny spód kubka (poniżej 10%) lub/i cała łyżeczka (około 25%). W sumie dla około co trzeciego badanego 4-latka nie rzeczywisty obraz obserwowanych przedmiotów, lecz wiedza o nich stały się priorytetem zapisu graficznego. W starszych grupach wiekowych odsetek tego typu obrazowania zmniejszył się, choć w grupie sześciolatków nadal ¼ dzieci stosowała w rysunkach widzenie rentgenowskie.

Tab. 4. Obecność perspektywy topograficznej w rysunku

Zastosowanie perspektywy topograficznej	3-latki		4-latki		5-latki		6-latki	
Widoczna w rysunku kubka	2	4,8%	5	9,4%	14	24,6%	23	24,7%

Źródło: opracowanie własne.

Inny sposób – opisywany również w literaturze (np. Lovenfeld i Brittain, 1977; Popek 1985) – przedstawiania w rysunkach przestrzeni czy bryłowatości przedmio-

tów polega na łączeniu rzutu poziomego obserwowanego obiektu z rzutem pionowym, a więc ukazywaniu pewnych jego fragmentów jakby były widziane z boku, przy jednoczesnym obrazowaniu innych z lotu ptaka. Z uwagi na pojawiającą się dopiero od piątego roku życia w rysunkach rosnącą liczbę ukazywania trzeciego wymiaru przedmiotu podlegającego bezpośredniej obserwacji sposób zwany układem topograficznym obserwuje się w pracach (tabela 4) co czwartego 5-cio i 6-latka.

WNIOSKI Z BADAŃ

Dzieci w wieku przedszkolnym, podejmując aktywność poznawczą, w dużej mierze kierują się emocjami, a w niewielkim stopniu udział w tym procesie ma świadoma motywacja (Klim-Klimaszewska, 2012, s. 43). Kształcenie umiejętności kierowanego i celowego odbioru bodźców wzrokowych, jako ważnego elementu procesu poznawczego, polegającego na analizie i syntezie materiału spostrzeniowego, powinno stać się ważnym elementem kształcenia systemowego. Dzieci już w wieku przedszkolnym uczą się wyodrębniać części z całości lub składają całość z części, w ten sposób doskonaląc proces spostrzegania. Umiejętność interpretacji danych wzrokowych odbywa się zarówno w warunkach podejmowanej spontanicznej, jak i kierowanej aktywności. Zadaniem nauczyciela jest tworzenie zróżnicowanych sytuacji, które wpływałyby na wzbogacenie doświadczeń umożliwiających dzieciom nie tylko rozpoznanie, ale interpretację bodźców wzrokowych. Ważne, by prowadzący zajęcia posiadali wiedzę na temat charakterystycznych sposobów obrazowania przez dzieci rzeczywistości spostrzeganej przez pryzmat emocjonalnego do niej nastawienia oraz by rozumieli i dostrzegali zmiany wynikające z naturalnego rozwoju procesów spostrzeniowych. Treści programowe wychowania przedszkolnego (*Podstawa programowa wychowania przedszkolnego*, 2014) wskazują, że dzieci kończące przedszkole posiadają umiejętność określania kierunków, położenia obiektów, a także potrafią patrzeć – organizują pole spostrzeniowe.

Analiza materiału badawczego pozwoliła wskazać charakterystyczne cechy rysunków dzieci powstających w oparciu o prowadzone obserwacje bryły. Po pierwsze, umiejętność i potrzeba analizy obserwowanych obiektów jest jeszcze mało istotna dla co czwartego dziecka 5-letniego. W grupie 4-latków dominują ujęcia płaskie, jednak wśród 6-latków prawie połowa dzieci podejmuje próby ukazania – z większą lub mniejszą konsekwencją – na płaszczyźnie rysunku trzeciego wymiaru znajdującej się w polu widzenia bryły. Kontur stanowi podstawowy środek wyrazu dla dzieci 3–4-letnich. Z wiekiem, tj. w większości rysunków dzieci od 5 roku życia, całkowicie dopełnia go plama barwna. Zauważono również, że pomimo prowadzenia bezpośredniej obserwacji obiektu dzieci stosują – podobnie jak w rysunkach powstających w oparciu o zapis pamięciowy i wyobraźnię – układ rentgenowski (szczególnie 4-latki) i układ topograficzny (szczególnie 5–6-latki). Powyższe wnioski mogą stać się wskazówką dla nauczycieli w diagnozie percepcji wzrokowej materiału podlegającego bezpośredniej obserwacji dzieci.

BIBLIOGRAFIA

- Fleck-Bangert, R. (2002). *O czym mówią rysunki dzieci*. Kielce.
- Gloton, R. i Clero, C. (1985). *Twórcza aktywność dziecka*. Warszawa.
- Hornowski, B. (1982). *Badania nad rozwojem psychicznym dzieci i młodzieży na podstawie rysunku postaci ludzkiej*. Wrocław.
- Klim-Klimaszewska, A. (2012). *Pedagogika przedszkolna*. Warszawa.
- Krauze-Sikorska, H. (1998). *Graficzny świat dziecka*. Poznań.
- Limont, W. (1994). *Synektyka a zdolności twórcze*. Toruń.
- Lovenfeld, V. i Brittain, W.L. (1977) *Twórczość a rozwój umysłowy dziecka*. Warszawa.
- Okoń, W. (1986). *Słownik pedagogiczny*. Warszawa.
- Podstawa programowa wychowania przedszkolnego* (2014). Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014, poz. 803).
- Popek, S. (1985). *Analiza psychologiczna twórczości plastycznej dzieci i młodzieży*. Warszawa.
- Popek, S. (1999). *Barwy i psychika*. Lublin.
- Szuman, S. (1927). *Sztuka dziecka. Psychologia twórczości rysunkowej dziecka*. Warszawa.
- Szuścik, U. (2006). *Znak werbalny i znak graficzny w twórczości rysunkowej dzieci*. Katowice.
- Trojanowska, A. (1988). *Dziecko i plastyka*. Warszawa.
- Wallon, P., Cambier, A. i Engelhart, D. (1993). *Rysunek dziecka*. Warszawa.

RYSUNKOWE OBRAZOWANIE BRYŁY PRZEZ DZIECI W WIEKU 3-6 LAT – DONIESIENIE Z BADAŃ

Słowa kluczowe: badania, rysunkowe obrazowanie, bryła, dzieci

Streszczenie: Rosnące zainteresowanie twórczością rysunkową dzieci zapoczątkowały w drugiej połowie XIX wieku dotyczące niej badania naukowe. Odnosząc się do nich jako do bazowego materiału źródłowego, przeprowadzono badania o pilotażowym charakterze, których celem było ustalenie sposobów i umiejętności rejestrowania za pomocą graficznego zapisu przedmiotu (bryły) podlegającego bezpośredniej obserwacji dzieci. Zebrany materiał – rysunki dzieci – poddano analizie w aspekcie: płaskich i przestrzennych ujęć obserwowanych obiektów, wykorzystywania środków wyrazowych, takich jak kontur i plama barwna, oraz stosowania różnych perspektyw (rentgenowska-prześwietlająca, topograficzna). Istotnym dla prowadzonego postępowania badawczego było poszukanie odpowiedzi na pytanie: jakie etapy można wyodrębnić w tworzonych przez dzieci zapisach graficznych bryły, która jest bezpośrednio obserwowana.

DRAWINGS OF SOLID FIGURES MADE BY CHILDREN AT THE AGE OF 3–6 YEARS – RESEARCH EVIDENCE

Keywords: research, graphical presentation, solid figure, children

Abstract: Growing interest in children's drawings was initiated by research in the second half of 19th century that concerned children's artistic activity. This pilot study was carried out with reference to that research as basic source material. The goal of the study was to define children's skills and the way in which they present an observed object (solid figure) by means of drawings. Collected material – children's drawings – was analysed in terms of following aspects: flat and three-dimensional presentation of observed objects, application of means of expressions such as contour, colourful patches and use of various type of perspective (X-ray – transparent perspective and topographical perspective). It was important from the point of view of this study to find an answer to the following question: which stages could be distinguished in the children's graphical presentations of solid figures that they directly observed.